

การอพยพของคนจีนใหม่ช่วงหลังโควิด-19 และผลกระทบต่อประเทศไทย: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงใหม่

A NEW WAVE OF CHINESE IMMIGRANTS IN THAILAND AFTER COVID-19: A CASE
STUDY OF CHIANG MAI

สุนทรา กาญจนประทุม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2566

การอพยพของคนจีนใหม่ช่วงหลังโควิด-19 และผลกระทบต่อประเทศไทย: ศึกษากรณี
จังหวัดเชียงใหม่

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

A NEW WAVE OF CHINESE IMMIGRANTS IN THAILAND AFTER COVID-19: A CASE
STUDY OF CHIANG MAI

A Master's Project Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF POLITICAL SCIENCE
(Diplomacy and International Relations)
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2023

Copyright of Srinakharinwirot University

สารนิพนธ์

เรื่อง

การอพยพของคนจีนใหม่ช่วงหลังโควิด-19 และผลกระทบต่อประเทศไทย: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงใหม่

ใหม่

ของ

สุนทรา กาญจนประทุม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(อาจารย์ ดร.กุลนันท์ คันธิก) (อาจารย์ ดร.ไพรินทร์ มากเจริญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์)

ชื่อเรื่อง	การอพยพของคนจีนใหม่ช่วงหลังโควิด-19 และผลกระทบต่อประเทศไทย: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงใหม่
ผู้วิจัย	สุนทรา กาญจนประทุม
ปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. กุลนันท์ คันธิก

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะการอพยพของคนจีนใหม่และผลกระทบจากการอพยพครั้งใหม่นี้ต่อประเทศไทยในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบาย ด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และกรอบการพัฒนาสังคมภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่แสดงให้เห็นช่วงโหว่มากมายเกี่ยวกับการจัดการกับผู้อพยพใหม่ของภาคส่วนต่าง ๆ ของไทย ทั้งนี้ยังการบ่งชี้ให้เห็นถึงผลกระทบเชิงเปรียบเทียบที่ส่งผลต่อทั้งด้าน เศรษฐกิจสังคมและการเมืองไทยเพื่อสร้างความตระหนักรู้และการชี้นำไปสู่การแก้ไขเพื่อลดผลกระทบเชิงลบและรักษาผลกระทบที่ส่งผลดีต่อภาคส่วนต่างๆภายใต้การรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมและป้องกันภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการย้ายถิ่นฐานใหม่ของคนจีนอพยพใหม่ โดยงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ ปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าการอพยพของคนจีนใหม่ไปยังประเทศไทยมีลักษณะที่หลากหลายและมีผลกระทบทางต่าง ๆ ต่อประเทศไทยในหลายๆด้าน ได้แก่ทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทางด้านการศึกษา และในด้านนโยบาย โดยผลการศึกษาช่วยให้เข้าใจถึงแนวโน้มและผลกระทบของการอพยพคนจีนใหม่ต่อประเทศไทยได้อย่างชัดเจน และเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนานโยบายที่เหมาะสมในอนาคตได้

คำสำคัญ : ผู้อพยพ คนจีนอพยพใหม่

Title	A NEW WAVE OF CHINESE IMMIGRANTS IN THAILAND AFTER COVID-19: A CASE STUDY OF CHIANG MAI
Author	SUNTHARA KANCHANAPRATUM
Degree	MASTER OF POLITICAL SCIENCE
Academic Year	2023
Thesis Advisor	Dr. Kullanan Kunthic

This research aims to investigate the characteristics of the migration of new Chinese immigrants and the contemporary impacts of this migration on Thailand. It seeks to propose policy directions in terms of security, economic stability, and social development frameworks amidst noticeable vulnerabilities in managing these new migrants across various sectors in Thailand. Additionally, this study highlights the comparative impacts on Thailand's economy, society, and politics, aiming to raise awareness and guide corrective measures to mitigate negative effects while preserving the positive outcomes for various sectors. This is crucial for maintaining communal benefits and preventing future threats arising from the new wave of Chinese immigrants. This qualitative research draws from two primary data sources: primary data from key informants and secondary data from existing literature. The findings reveal that the migration of new Chinese immigrants to Thailand is characterized by diversity and has significant impacts on several aspects of Thai society, including the economy, social and cultural dynamics, education, and policy formulation. These insights provide a clear understanding of the trends and consequences of new Chinese immigration to Thailand and offer a framework for developing appropriate policies in the future.

Keyword : Migration New Chinese Immigrants

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง "คลื่นการอพยพของคนจีนใหม่: ศึกษาผลกระทบต่อประเทศไทย ขอประกาศแจ้งผลความสำเร็จของการวิจัย ด้วยการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์คลื่นการอพยพของคนจีนใหม่ที่เข้าเข้ามาในประเทศไทยในช่วงเวลาที่สังคมและเศรษฐกิจกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยพบว่า คลื่นการอพยพนี้มีผลกระทบที่หลากหลายต่อทัศนคติสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ผลการวิจัยนี้มีความสำคัญในการสนับสนุนการบริหารจัดการกับคลื่นอพยพอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต และเป็นแนวทางที่สำคัญในการวางกลยุทธ์ด้านการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณ อ.ดร.กุลนันท์ คั่นธิก อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ รวมถึง รศ.ดร.ศิพิมพ์ ศรีปลั่งกั ที่ปรึกษานิสิตในระดับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ในหลักสูตร และเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่าน ที่ให้ความสนับสนุนในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

สุนทรา กาญจนประทุม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.4 คำถามการวิจัย.....	3
1.5 สมมติฐาน.....	3
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย	3
บทที่ 2.....	4
การทบทวนวรรณกรรม.....	4
ภูมิหลังการอพยพของคนจีน.....	4
2.2 การอพยพของชาวจีนรุ่นใหม่	5
บทที่ 3.....	13
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย	13
3.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ	13

3.1.1 ทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานและการอพยพ	13
3.1.2 กฎแห่งการอพยพย้ายถิ่น (Law of Migration)	14
3.1.3 กระบวนการเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน.....	15
3.1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่น (E.S.Lee's Theory of Migration)	15
3.1.5 แนวคิดผลกระทบของการอพยพและย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ	17
3.1.6 ทฤษฎีการย้ายถิ่นที่ได้รับการนิยามใหม่	19
3.2 กรอบคิดในการวิจัย	21
บทที่ 4.....	22
คลื่นการอพยพของคนจีนและผลกระทบที่เกิดขึ้นในประเทศไทย	22
4.1 คลื่นการอพยพของคนจีนใหม่ในช่วงหลังโควิด.....	22
4.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการอพยพของคนจีนใหม่ในประเทศไทย.....	23
4.2.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ.....	23
4.2.2 ผลกระทบทางด้านสังคม	24
4.2.3 ผลกระทบด้านวัฒนธรรม.....	25
4.2 การวิเคราะห์ผลกระทบจากการย้ายถิ่นจากทฤษฎี	25
บทที่ 5.....	27
บทสรุปและข้อเสนอแนะจากการวิจัย	27
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	27
5.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	28
บรรณานุกรม	30
บรรณานุกรม	31
ประวัติผู้เขียน.....	33

สารบัญตาราง

หน้า

No table of figures entries found.

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 แสดงความสัมพันธ์และผลกระทบของกลุ่มชาวจีนในจังหวัดเชียงใหม่21

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนมีมาช้านานนับตั้งแต่ในอดีต กล่าวได้ว่าคนจีนมีความสัมพันธ์กับคนไทยอย่างแนบแน่น คนไทยในปัจจุบันก็มีเชื้อสายจีนเป็นจำนวนมาก แม้ในกลุ่มนักธุรกิจที่สำคัญในสังคมไทยก็มีเชื้อสายจีน อย่างไรก็ตามในหลายทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่ปี 2000 มีกลุ่มคนจีนเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เข้ามาท่องเที่ยว ทำธุรกิจ และตั้งรกรากในประเทศไทย กลุ่มคนเหล่านี้เมื่อมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ และกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ซึ่งกลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามาในระยะหลังมีลักษณะแตกต่างจากชาวจีนในยุคเก่า ซึ่งหลังจากการที่จีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ในปี 2001 คนจีนได้มีการอพยพเข้าสู่ประเทศไทย โดยมีแนวโน้มพฤติกรรมการย้ายถิ่น (ศิริเพชร ทฤษฎาวดี, 2560) ดังนี้ 1. การย้ายถิ่นฐานจากการชักนำของคนจีนที่อพยพมาก่อนหน้าเพื่อการอยู่อาศัยและการทำกิจกรรมทางธุรกิจที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดการอพยพของคนจีน 2. การย้ายถิ่นฐานตามคู่สมรสชาวไทยเข้ามาอาศัยในประเทศไทย 3. การย้ายถิ่นฐานจากการลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายผ่านทางเส้นทางธรรมชาติ เนื่องจากชายแดนที่ใกล้ไทยที่สุดของจีนเป็นที่ทุรกันดาน คนจีนกลุ่มนี้มีฐานะที่ไม่ดีนัก รวมถึงกำลังทรัพย์ที่จะขอรับอนุญาตจากทางการให้เดินทางออกนอกประเทศได้ผ่านเส้นทางปกติ ส่วนใหญ่จะทำการอพยพผ่านทางตอนเหนือของประเทศไทย 4. การย้ายถิ่นฐานมาตามญาติพี่น้องซึ่งเป็นจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายต่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ซึ่งมักจะได้รับการช่วยเหลือจากญาติซึ่งเป็นจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย 5. การเดินทางมาในฐานะนักท่องเที่ยวโดยใช้การตรวจลงตราประเภทนักท่องเที่ยว และลักลอบการทำอาชีพในประเทศไทยด้วยสถานภาพผิดกฎหมาย

Asian Research Center for Migration (ARCM) ของ Institute of Asian Studies จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ตั้งข้อสังเกตว่า คลื่นลูกใหม่ของผู้อพยพชาวจีนได้นำเงินทุนจำนวนมากมาลงทุนในธุรกิจสตาร์ทอัพในกรุงเทพ นอกจากนี้ จากการวิจัยของ ARCM ยังแสดงให้เห็นว่าจำนวนของผู้อพยพชาวจีนร้อยละ 68.9 ที่อาศัยอยู่มานานกว่าหนึ่งปีสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ศิริเพชร ทฤษฎาวดี, 2560) อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่ายังมีแนวโน้มใหม่ของกลุ่มอพยพนี้มาเพื่อการศึกษามากขึ้น ส่งผลให้มีการเพิ่มของการเข้ามาศึกษาต่อของนักศึกษาจีน

อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นด้วยทุนส่วนตัว หรือทุนรัฐบาล โดยมีนักศึกษาจีนที่ไปศึกษาต่างประเทศถึง 66,100 คนรวมถึงนักศึกษาที่รับทุนรัฐบาลถึง 3,679 คนในประเทศกลุ่ม Belt and Road (BRI)

นอกจากนี้ทั้งปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางของจีนและปัจจัยดึงดูดของไทยยังมีส่วนสำคัญต่อการย้ายถิ่นฐาน (ศิริเพ็ชร ทฤษฎาวดี, 2560) 1. จากปัจจัยผลักดันของประเทศจีนทางด้านเศรษฐกิจ นโยบายความมั่นคง ยุทธศาสตร์ วัฒนธรรมทางสังคม รวมไปถึงสภาพแวดล้อม ที่เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนจีนมีความต้องการในย้ายถิ่นฐานมาสู่ประเทศไทย 2. ปัจจัยดึงดูดทางด้านเศรษฐกิจไทย และสังคมคนจีนในไทย มีผลให้คนจีนเลือกการย้ายถิ่นฐานมายังประเทศไทย 3. ปัจจัยดึงดูดด้านการศึกษา เป็นปัจจัยดึงดูดต่อการสร้างฐานของครอบครัวที่ดีกว่าของหลายครอบครัว จากการสามารถเข้าถึงการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนโดยต้นทุนที่ต่ำกว่าประเทศจีน 4. คนจีนส่วนใหญ่ที่เดินทางมายังประเทศไทย ยังแสวงหาสังคม ด้วยวัฒนธรรมชาตินิยมและพฤติกรรมทางสังคม ที่สร้างความรู้สึกสบายใจ ซึ่งเป็นปัจจัยดึงดูดอีกปัจจัยที่สำคัญสำหรับคนจีนกลุ่มนี้

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าเป้าหมายของการย้ายถิ่นฐานของจีนจีนอพยพใหม่ อาจจะกล่าวได้ว่า บางกลุ่มเข้ามาเพื่อการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา อย่างเช่น การเรียนในมหาวิทยาลัย บางกลุ่มเข้ามาเพื่อหาโอกาสทำงาน การสร้างระดับทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงขึ้น บางกลุ่มเข้ามาเพื่อลงทุนในกิจกรรมเชิงธุรกิจ หรือต่อยอดในการดำเนินธุรกิจภายใต้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เอื้ออำนวยมากกว่าของไทย นอกจากนี้ ยังมีบางกลุ่มเข้ามาในฐานะผู้ลี้ภัยหรือผู้ขอลี้ภัย อีกทั้งประเด็นที่สำคัญคือ กลุ่มคนจีนอพยพใหม่ ไม่ได้มีความคิดเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานหรือย้ายมาอาศัยอยู่อย่างถาวร ซึ่งเป็นความแตกต่างสำคัญกับกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลในอดีต โดยทั่วไปนั้น กลุ่มคนจีนอพยพใหม่ย้ายถิ่นฐานชั่วคราวมาเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่ต้องการเพียงเท่านั้น เช่น การแสวงหารายได้ การยกระดับคุณภาพทางการศึกษา การแสวงหาตลาดธุรกิจใหม่ๆ แต่ทั้งนี้พวกเขาก็ต้องการกลับประเทศถิ่นฐานเดิมอยู่ดี

งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาถึงลักษณะการอพยพของคนจีนใหม่และผลกระทบจากการอพยพครั้งใหม่ต่อประเทศไทยในปัจจุบัน โดยมีขอบเขตเวลาเป็นช่วงหลังจากโควิด คือ นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2563-2567 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการอพยพของคนจีนใหม่ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่แสดงให้เห็นช่วงโหม่มากมายเกี่ยวกับการจัดการกับผู้อพยพใหม่ของภาคส่วนต่าง ๆ ของไทย นอกจากนี้ การศึกษางานวิจัยนี้ยังเป็นไปเพื่อสร้างความตระหนักรู้และการชี้นำไปสู่การแก้ไขเพื่อลดผลกระทบเชิงลบและรักษาผลกระทบที่ส่งผลดีต่อภาคส่วนต่าง

ๆ ภายใต้การรักษาสภาพประโยชน์ส่วนร่วมและป้องกันภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการย้ายถิ่นฐานใหม่ของคนจีนอพยพใหม่ด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะการอพยพของชาวจีนใหม่ที่เข้ามาในประเทศไทยในปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการอพยพของชาวจีนใหม่ที่มีต่อประเทศไทย

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้เข้าใจรูปแบบการอพยพของชาวจีนใหม่และผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อประเทศไทย
- 2) ทำให้นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ภาครัฐควรทบทวนและนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

1.4 คำถามการวิจัย

ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการอพยพของชาวจีนใหม่อย่างไร

1.5 สมมติฐาน

การอพยพของชาวจีนใหม่ส่งผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในพื้นที่เป้าหมายของการศึกษา

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารจากข้อมูลทั้งแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย วารสาร บทความ สุนทรพจน์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ ในช่วงของขอบเขตเวลาจะเป็น พ.ศ.2563 – ปัจจุบัน (2567) ซึ่งเป็นช่วงหลังจากที่โรคโควิด-19 เริ่มเบาบางลงแล้ว โดยในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาถึงลักษณะของการอพยพใหม่ของคนจีนในประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลา ผู้วิจัยจึงจะได้จำกัดขอบเขตของการศึกษาเป็นบริเวณจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่มีคนจีนจำนวนมากเข้าไปอาศัยอยู่ ทั้งที่เข้าไปประกอบธุรกิจและครอบครัวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่เพื่อส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติภายในจังหวัด

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาค้นคว้าในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการอพยพของคนจีนในประเทศไทยมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยมากมักเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของคนจีนรุ่นใหม่ เช่น งานวิจัยของ วรศักดิ์ มัทธโนบล งานวิจัยของชาดา เจริญวิทยาและคณะ รวมถึงงานศึกษาของ ศิริเพ็ชร ทฤษฎนาดี และกรองจันทร์ จันทรพาหา โดยปัจจัยที่ทำให้นักวิชาการหันมาศึกษาเกี่ยวกับการอพยพของคนจีนรุ่นใหม่ในประเทศไทย มีสาเหตุสำคัญมากจากการมีคนจีนจำนวนมากที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย นำไปสู่การศึกษาพัฒนาการของการอพยพคนจีนในประเทศไทย ตลอดจนการสำรวจลักษณะทางประชากรของชุมชนชาวจีนรุ่นใหม่ รวมถึงปัจจัยดึงดูดผลักดันและกระบวนการตั้งถิ่นฐานในย่านชุมชนจีนใหม่ โดย งานศึกษาของ ชาดา เจริญวิทยาและคณะ ไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวจีนรุ่นใหม่ที่มาตั้งถิ่นฐานในเขตห้วยขวาง แต่ยังได้วิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศไทยที่เกิดจากชุมชนชาวจีนใหม่ที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยด้วย เพื่อช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ชาวจีนรุ่นใหม่ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย โดยเฉพาะการขยายตัวทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทย และประเทศจีน ที่มีแนวโน้มผนวกเข้าหากัน ในงานนี้ ผู้วิจัยจึงแบ่งการทบทวนวรรณกรรมออกเป็นสองส่วน คือ ภูมิหลังการอพยพของคนจีน และการอพยพของจีนรุ่นใหม่ ตามลำดับ

ภูมิหลังการอพยพของคนจีน

เนื่องจากประเทศจีนเป็นหนึ่งในประเทศที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดในโลก ทำให้ชาวจีนเป็นเชื้อชาติที่มีการกระจายตัวอยู่ทั่วทุกมุมโลกตามพื้นที่ต่างๆ ทั้งนี้ การที่จีนมีประชากรจำนวนมากก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่มีคนจีนอพยพออกจากประเทศไปสู่บริเวณพื้นที่อื่นของโลก โดยในประวัติศาสตร์จีนมีการบันทึกเกี่ยวกับการอพยพของคนจีนไว้ในหลายช่วงด้วยกัน การอพยพในยุคแรกนั้นเกิดขึ้นในช่วงปลายราชวงศ์จีน ต่อมาจึงเป็นการอพยพในช่วงปลายราชวงศ์ถัง อันเนื่องมาจากการรุกรานของชาวมองโกล การอพยพของคนจีนยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในยุคราชวงศ์คังซี จนถึงยุคกบฏและในช่วงยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กล่าวได้ว่าการอพยพของคนจีนนั้นเกิดจากเหตุผลที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความพยายามในการหนีภัยสงคราม หรือปัญหาทางการเมืองภายในประเทศ การอพยพเพื่อหลีกเลี่ยงความยากจนของครอบครัว หรือการอพยพ

เพื่อหนีโรคระบาด ทว่าการอพยพครั้งใหญ่ของคนจีนมักมีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

การอพยพของคนจีนมายังไทยเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นนานนับหลายศตวรรษและมีประวัติศาสตร์อันยาวนานและซับซ้อน ในสมัยสุโขทัยและอยุธยา ชาวจีนเริ่มมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยและอยุธยา โดยมีการแลกเปลี่ยนสินค้าผ่านทางเรือสำเภา ขณะที่ชาวจีนบางส่วนเริ่มมาตั้งถิ่นฐานในไทยเพื่อทำการค้าขายและหาทางหาชีวิตที่ดีกว่าในประเทศของตน ต่อมาในช่วงสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นช่วงเวลาได้รับอิทธิพลจากการเปิดประเทศของจีนในยุคต้นราชวงศ์ชิง มีชาวจีนอพยพมายังประเทศไทยเพิ่มขึ้น และในราวปลายราชวงศ์ชิงและในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) มีการอพยพของคนจีนเข้ามาอย่างมาก เพื่อหลบหนีจากความยากจนและสภาพแวดล้อมที่ไม่มั่นคงในประเทศจีน ขณะที่การอพยพของคนจีนในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยชาวจีนเหล่านี้มักจะประกอบอาชีพในด้านการค้าและอุตสาหกรรม ในช่วงศตวรรษที่ 19-20 คนจีนที่อพยพเข้ามาในช่วงนี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย และเริ่มตั้งฐานะในสังคมไทยอย่างชัดเจน ต่อมาภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 การรวมตัวเป็นชุมชนของชาวจีนในไทยจึงมีความเข้มแข็งขึ้น มีการรักษาวัฒนธรรมและภาษาของตนเอง ควบคู่ไปกับการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทย นอกจากนี้ คนไทยเชื้อสายจีนหลายคนมีบทบาทสำคัญในภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในประเทศไทย การอพยพของคนจีนมายังไทยในอดีตจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมช่วยสร้างให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่หลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่า การอพยพของคนจีนมีเหตุผลหลายประการ และมีลักษณะต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจในแต่ละยุค ซึ่งการอพยพของชาวจีนนั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความหลากหลายในสังคมและเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก โดยจุดหมายปลายทางของการอพยพของคนจีนที่นิยมมากที่สุด 5 ลำดับแรก คือ 1) อินโดนีเซีย 2) ไทย 3) สิงคโปร์ 4) แคนาดา และ 5) ออสเตรเลีย (สปริงนิวส์, 2567)

2.2 การอพยพของชาวจีนรุ่นใหม่

ปัจจุบันมีชุมชนชาวจีนแห่งใหม่ที่ตั้งขึ้นกลายเป็นที่ตั้งถิ่นฐานที่พักของชาวจีนรุ่นใหม่ มีแหล่ง อาหารจีน แหล่งร้านเสริมสวย แหล่งโรงเรียนสอนภาษาจีน แหล่งจับจ่ายสินค้าอุปโภคบริโภคจากประเทศไทย และประเทศจีน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้จะทำการวิเคราะห์ปัจจัยใดที่ดึงดูดการตัดสินใจให้ชาว จีนรุ่นใหม่จากประเทศจีนต้องการเคลื่อนย้ายถิ่นมาประเทศไทย เกิด

เป็นชุมชนที่แข็งแกร่งที่เกิดความ เคลื่อนไหวในเชิงพาณิชย์และเศรษฐกิจ โดยจะศึกษาบริบททาง สังคมของชุมชนจีนใหม่ เปรียบเทียบ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนรุ่นใหม่กับชาวไทยในพื้นที่ และ วิเคราะห์ผลกระทบของชุมชนชาวจีนรุ่นใหม่ที่มี ผลต่อประเทศไทย (ชาดา เจริญมวิทยาและคณะ, 2559: 24-26)

2.2.1 การอพยพของคนจีนรุ่นใหม่ในภาคกลาง

ในขณะทำงานวิจัยของ กรองจันทร์ จันทรพาทา เป็นศึกษาการอพยพของคนจีนรุ่นใหม่ใน ภาคใต้ งานวิจัยของ ศิริเพชร ทฤษฎานาวดี กลับเป็นงานศึกษาชาวจีนอพยพใหม่ในภาคกลาง กรณศึกษาในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ชลบุรี และระยอง โดยศิริเพชร เสนอการศึกษา จากสถิติการสำรวจของ Academy for Cultural Diplomacy พบว่า ประเทศไทยเป็นหนึ่งใน ประเทศปลายทางที่มีชาวจีนโพ้นทะเลอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจำนวนมากที่สุด โดยกรุงเทพ เป็น เมืองที่มีชนาทาวน์ที่ใหญ่ที่สุด จำนวนชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยคิดเป็นประมาณร้อยละ 11 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ โดยภายหลังจากที่ประเทศจีนได้ดำเนินนโยบาย Belt and Road Initiative ส่งผลให้ตัวเลขการเข้ามาศึกษาต่อของนักศึกษาจีนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ทศนะนักศึกษาเหล่านี้เชื่อว่าตนจะได้รับคุณภาพการศึกษาในประเทศไทยที่ดีกว่าเมื่อเปรียบ เทียบกับการเรียนภายใต้แรงกดดันและอัตราการแข่งขันที่สูงภายในประเทศจีน (Dimmock & Leong, 2010) ด้วยความเชื่อมั่นดังกล่าวทำให้กลุ่มนักศึกษาจีนเดินทางออกมาศึกษายังต่างประเทศเพิ่ม มากขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทยเองก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ดึงดูดนักศึกษาจีน อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์การอพยพของชาวจีนอพยพใหม่นี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทย แต่ได้เกิดขึ้นทั่ว เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความสนใจหลักเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของชาวจีนอพยพใหม่ในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้อยู่ที่ด้านการค้า การลงทุน การเมืองและความมั่นคง

งานวิจัยนี้จึงศึกษา คลื่นลูกใหม่ของผู้อพยพชาวจีนใหม่ในภาคกลางและภาคตะวันออก ของประเทศไทย ซึ่งเป็นเขตที่เป็นที่ตั้งของกรุงเทพ อันเป็นเมืองหลวงและปริมณฑล รวมไปถึง ภูมิภาคตะวันออกซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งหลักของโรงงานและ เขตนิคมอุตสาหกรรมหลักที่ใกล้กับท่าเรือ ขนาดใหญ่ของประเทศ ทั้งนี้บริเวณดังกล่าวจะเป็นจุดสำคัญของ แหล่งที่ชาวจีนกลุ่มหลักจะเข้า มาพำนักและทำงาน งานวิจัยนี้จะได้ศึกษาวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อจะให้เห็น ทิศทาง ลักษณะชุมชนจีนใหม่ วิถีชีวิต วัตถุประสงค์ เป้าหมาย จำนวน และการปรับเปลี่ยนของ กลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลใหม่ในเขตภาคกลางและภาคตะวันออก และวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อ สังคมไทย

2.2.2 การอพยพของชาวจีนใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทั้งชาวจีนอพยพเก่าและชาวจีนอพยพใหม่ ชาวจีนอพยพเก่าในที่นี้มักหมายถึงชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นเก่าหรือเหล่าหัวเฉียว (老华侨) คือชาวจีนที่อพยพออกนอกจีนไปตั้งถิ่นฐานยังต่างแดนอย่างถาวร โดยอพยพออกนอกจีนแผ่นดินใหญ่ก่อนจะเกิดการปฏิรูปและเปิดประเทศ กล่าวคือก่อนปี 1978 โดยส่วนใหญ่ชาวจีนมักอพยพออกนอกแผ่นดินใหญ่เพราะหนีภัยสงครามและสภาวะความแร้นแค้นยากลำบาก โดยยอมที่จะไปเสี่ยงชีวิตเอาดาบหน้า ก่อให้เกิดเป็นวาทกรรมทางสังคมที่ว่าชาวจีนอพยพเก่ามักเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยเลือดเนื้อและเหงื่อหรือเริ่มต้นสร้างเนื้อสร้างตัวจากศูนย์ ไม่มีทรัพย์สินเงินทองติดตัวมา คุณลักษณะของชาวจีนที่มักถูกถ่ายทอดผ่านวาทกรรมดังกล่าวคือความขยันและความอดทน ชาวจีนกลุ่มนี้เมื่ออพยพเข้ามาในระยะแรก ส่วนใหญ่มักประกอบอาชีพที่ใช้แรงงาน เช่น กรรมกรแบกหาม คนงาน ลากรถสามล้อ เป็นต้น แล้วจึงได้ไต่เต้ามาเป็นหัวหน้าหรือขยับขยายมามีกิจการเป็นของตนเองในภายหลัง

จากการศึกษาเชิงเอกสารพบว่า กลุ่มชาวจีนอพยพเก่าเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาโดยส่วนมาก โดยจะอพยพออกมาจากตอนใต้ของประเทศจีนเพื่อมาแสวงหาการค้า จนกระทั่งช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวจีนอพยพเก่าได้อพยพเข้าสู่ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยด้วยสาเหตุสำคัญสามประการ คือ 1) การเข้ามาประกอบการค้าการลงทุนโดยพึ่งพาอาศัยเครือข่ายที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว 2) การโยกย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดใหญ่เพื่อเข้ามาสร้างฐานะ เนื่องจากจังหวัดเล็กๆ เช่น มหาสารคามหรือร้อยเอ็ดยังไม่มีการแข่งขันทางการค้าที่สูงมากนัก โอกาสที่จะสร้างฐานะจึงมีมากกว่าการค้าในจังหวัดใหญ่ที่มีการแข่งขันสูง 3) การอพยพเข้ามาเพื่อหนีภัยจากรัฐบาล ด้วยในช่วงเวลาดังกล่าวจอมพลแปลก พิบูลสงครามต้องการสนับสนุนญี่ปุ่นและควบคุมชาวจีน ประกอบกับไทยเกรงกลัวต่อภัยคอมมิวนิสต์ที่กำลังแพร่ระบาดในจีน จึงส่งผลให้รัฐบาลจอมพลแปลกออกพระราชกฤษฎีกาให้บางพื้นที่ห้ามชาวต่างด้าวเข้า (นาริรัตน์ปริสสุทธิภูมิพร, 2546)

อย่างไรก็ตาม การที่ชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยแล้วสามารถตั้งตัว ส่งเงินและเขียนจดหมายบอกเล่าเรื่องราวกลับไปยังภูมิลำเนาในจีนได้ทำให้บรรดาเครือข่ายเหล่านั้นเห็นว่าไทยมีความอุดมสมบูรณ์ มากล้นไปด้วยโอกาสที่จะสามารถตั้งตัวได้เร็ว จึงต้องการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยบ้าง ส่งผลให้ชาวจีนอพยพเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง (นาริรัตน์ปริสสุทธิภูมิพร, 2546) ในช่วงก่อนปี 1900 การที่ชาวจีนอพยพเก่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่งผลให้

ความเป็นชุมชนเมืองและเศรษฐกิจเกิดการขยายตัว เนื่องจากชาวจีนที่เข้ามาในยุคหน้านิยมทำการค้า อีกทั้งยังมีการนำวิทยาการต่างๆ มาสู่ท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ชาวจีนยังเป็นผู้นำสินค้าจากในเมืองเข้ามาเผยแพร่ในชนบท ทั้งสินค้าฟุ่มเฟือยและสินค้าแปลกใหม่ที่ไม่ใช่ในท้องถิ่น รวมถึงการนำอาหารชนิดใหม่ เช่น ก๋วยเตี๋ยว เข้ามาขาย ทำให้คนในท้องถิ่นได้บริโภคอาหารแปลกใหม่ ดังนั้นในยุคนี้ชาวจีนจึงถือว่าเป็นผู้ที่นำความแปลกใหม่เข้ามาในท้องถิ่นภาคอีสาน ทั้งในฐานะตัวกลางและฐานผู้ผลิต (นารัตน์ปริสุทธิภูมิพร, 2546)

หลังแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 รัฐบาลไทยเกรงกลัวต่อภัยคุกคามคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตภูมิภาคภาคอีสาน ส่งผลให้รัฐบาลจำเป็นต้องเร่งพัฒนาภูมิภาคภาคอีสานมากขึ้น โดยการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพื่อให้ภาคอีสานมีความกินดีอยู่ดี เป็นผลพวงให้ชาวจีนหลังไหลอพยพเข้าสู่ภาคอีสานเพิ่มมากขึ้นและเกิดการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่อง (นารัตน์ปริสุทธิภูมิพร, 2546) ปัจจุบันชาวจีนอพยพเก่าที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ภายในภาคอีสานในหลายจังหวัด เช่น อุบลราชธานี อุดรธานี ขอนแก่น มหาสารคาม เลย กาฬสินธุ์ นครราชสีมา หนองคาย เป็นต้น โดยส่วนมากเป็นชาวจีนแต้จิ๋วและชาวจีนแคะที่อพยพออกมาจากภูมิภาคทางตอนใต้ของจีน ยึดอาชีพด้านการค้าเป็นหลัก ชาวจีนอพยพเก่าเหล่านี้อยู่ในไทยเป็นระยะเวลานาน วิถีชีวิตมีการหลอมรวมวัฒนธรรมไทย-จีน สมรสกับคนไทย มีลูกหลานสืบทอดต่อมาหลายรุ่นจนเปลี่ยนสถานะเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนไปแล้ว

ชาวจีนรุ่นใหม่¹ ที่อพยพเข้ามาอยู่ในภูมิภาคอีสานมีทั้งที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการค้า ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม ทำมาค้าขาย หรือแม้กระทั่งเรียนหนังสือ บางส่วนเข้ามาทำงานเพียงชั่วคราว เช่น วิศวกรในโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าความเร็วสูง วิศวกรโครงการมอเตอร์เวย์ ผู้บริหารธนาคารจีน ฯลฯ จากการศึกษาพบว่าชาวจีนรุ่นใหม่ที่เข้ามาอยู่ในภาคอีสานส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่มาแลกเปลี่ยนตามความร่วมมือของมหาวิทยาลัยไทยและจีน ในขอนแก่นมีนักศึกษาจีนประมาณ 300 คน มหาสารคามมีนักศึกษาจีนประมาณ 200-300 คน นครราชสีมามีนักศึกษาจีนอีกประมาณ 100 กว่าคน ซึ่งเมื่อจบภาคการศึกษานักศึกษาจีนเหล่านี้จะกลับจีน จึงไม่นับเป็นชาวจีนอพยพใหม่ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวร หากพูดเฉพาะชาวจีนอพยพใหม่ในภาคอีสาน ซึ่งหมายถึงชาวจีนรุ่นใหม่ที่อพยพเข้ามาอยู่ภาคอีสานแบบระยะยาวหรือถาวรจะพบว่ามีปรากฏให้เห็นไม่มากนัก ส่วนมากกระจายตัวอยู่ในจังหวัดขอนแก่น อุดรธานี อุบลราชธานี นครราชสีมา หนองคาย บึงกาฬ เป็นต้น

¹ ชาวจีนรุ่นใหม่ในที่นี้หมายถึงชาวจีนรุ่นใหม่ที่เข้ามาอยู่ในภาคอีสาน ซึ่งอาจจะอยู่เพียงชั่วคราวหรือถาวรก็ได้ จัดเป็นคนละกลุ่มกับชาวจีนอพยพใหม่

2.2.3 การอพยพของชาวจีนใหม่ในช่วงก่อนโควิด

จากการศึกษางานวิจัยของศิริเพชร พบว่าชาวจีนอพยพใหม่ในช่วงก่อนโควิดมี จำนวนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งการเข้ามาของชาวจีนกลุ่มนี้ ทำให้ประเทศไทยมีตลาดแรงงานและเงินทุนที่มากขึ้น สอดคล้องกับงานศึกษาของ วรศักดิ์ มหัทธโนบล ที่อธิบายถึงชาวจีนอพยพใหม่ว่ามีสาเหตุมาจากสภาพความเป็นอยู่และผู้คนที่มีความเป็นมิตรต่อการอยู่อาศัยของคนจีน ตลอดจนการมีค่าครองชีพที่ต่ำ ทำให้ชาวจีนอพยพใหม่เลือกที่จะลงหลักปักฐานในประเทศไทย นอกจากนี้ ในประเทศไทยยังมีช่องว่างทางกฎหมายเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวจีนจำนวนหนึ่งสามารถแสวงหาประโยชน์จากจุดนี้ได้ ตัวอย่างเช่น กรณีตู้ห่าวที่มีการขอสัญชาติไทย เป็นต้น (วรศักดิ์ มหัทธโนบล, ออนไลน์)

ขณะเดียวกัน การหลั่งไหลเข้ามาของคนจีนจำนวนมาก ดังสะท้อนจากการศึกษาของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น ทำให้สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ท่วงงานศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการอพยพของชาวจีนใหม่ยังคงมีอยู่อย่างจำกัดและมีลักษณะของการศึกษาเป็นส่วนๆ เช่น งานศึกษาของศิริเพชร ที่เน้นศึกษาในพื้นที่ภาคกลาง งานศึกษาของกรองจันทร์ ที่เน้นการศึกษาในภาคใต้ งานศึกษาของวิภาวรรณ สุนทรจามร ที่เน้นการศึกษาในภาคเหนือ และงานศึกษาของกุลนรี นุกิจรังสรรค์ ที่เน้นศึกษาในภาคอีสาน เป็นต้น และงานศึกษาที่มีมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบทางใดทางหนึ่ง เช่น ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หรือสังคม หรือ ผลกระทบเชิงบวก หรือเชิงลบ ดังนั้น การที่รัฐบาลไทยจะสามารถกำหนดนโยบายเพื่อรองรับชาวจีนอพยพใหม่กลุ่มนี้ รวมทั้งการออกนโยบายเพื่อรักษาผลประโยชน์ให้ประชาชนไทย และชาวจีนอพยพใหม่ จะต้องศึกษาประโยชน์และผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของชาวจีนอพยพใหม่อย่างรอบด้าน เพื่อจะนำไปสู่การออกกฎหมายให้มีความทันสมัยเพื่อรองรับการเข้ามาของจีน อพยพใหม่ไม่ให้นำไปสู่ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต งานวิจัยชิ้นนี้ จึงจะเป็นการศึกษาถึงผลกระทบจากการอพยพของคนจีนใหม่ในช่วงหลังโควิด-19 ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบในแต่ละมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อทำให้รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายรับมือกับปรากฏการณ์ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมต่อไป

คำว่า “ชาวจีนอพยพใหม่” หรือ “ซินอิ๋หมิน” ในไทยนั้นยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักและคุ้นหูสักเท่าใดนัก เป็นคำที่ใช้จำกัดความถึงพลวัตของชาวจีนโพ้นทะเลในยุคปัจจุบันซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากชาวจีนโพ้นทะเลหรือชาวจีนรุ่นเก่าที่อพยพเข้ามา ในวงวิชาการทั้งในประเทศจีนและทั่วโลกได้อธิบายความหมายของชาวจีนอพยพใหม่ในภาพกว้างไว้คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ

หมายถึง “ชาวจีนที่อพยพออกนอกประเทศหลังจีนเปิดประเทศ (หลังปี ค.ศ.1978) และมีการปักหลักตั้งถิ่นฐานในประเทศปลายทางอย่างถาวรหรือกึ่งถาวร” ซึ่งชาวจีนเหล่านั้นอาจยังคงถือสัญชาติจีนหรือเปลี่ยนสัญชาติแล้วก็ได้ ชาวจีนอพยพใหม่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่หลากหลาย ตั้งแต่รายทุนใหญ่ระดับประเทศ จนถึงชนชั้นกลางทั่วไปไปจนกระทั่งชนชั้นแรงงานระดับรากหญ้า เมื่ออพยพมาไทยแล้วชาวจีนกลุ่มนี้มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย อาทิ ประกอบธุรกิจ ค้าขาย ลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่-กลาง-เล็ก เป็นพนักงานบริษัท ครูสอนภาษา พักผ่อนเกษียณอายุ หรือแม้กระทั่งอาชีพใหม่ๆ อย่างอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) บนสื่อสังคมออนไลน์ก็มีปรากฏให้เห็น เป้าหมายในการอพยพมาไทยของชาวจีนกลุ่มนี้คือเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ แสวงหาชีวิตที่ดีกว่าเดิม และแสวงหาแหล่งพำนักใหม่ ซึ่งไทยเป็นประเทศที่สามารถตอบโจทย์ชาวจีนกลุ่มนี้ได้เพราะมีโอกาสทางเศรษฐกิจสูง ชาวจีนกลุ่มนี้จึงสามารถเข้าถึงกิจกรรมการลงทุน การค้า จัดตั้งโรงงาน หรือมีโอกาสหางานทำได้ง่าย ในขณะเดียวกันบริบททางสังคมของบ้านเมืองไทยก็มีความเจริญเพิ่มมากขึ้น ลักษณะของผู้คนในสังคมก็มีความเป็นมิตรต่อชาวต่างชาติต่างภาษา ไม่มีการเหยียดหรือกีดกันทางเชื้อชาติ ด้านที่พักหรือที่อยู่อาศัยก็มีราคาไม่สูง โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับราคาที่อยู่อาศัยในจีน อีกทั้งยังมีกฎหมายที่เปิดช่องให้ชาวต่างชาติสามารถซื้อที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองได้ ประเทศไทยจึงถือเป็นสวรรค์แห่งหนึ่งของชาวจีนอพยพใหม่ แต่อย่างไรก็ดี นอกจากประเทศไทยแล้วยังมีอีกหลายที่ที่เป็นสวรรค์ของชาวจีนอพยพใหม่ เช่นเดียวกัน อาทิ สหรัฐอเมริกา แคนาดา มาเลเซีย ลาว กัมพูชา ฯลฯ

โดยสรุปแล้วชาวจีนอพยพใหม่ในไทยประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม ทั้ง พนักงานบริษัท ลูกจ้าง นักธุรกิจ นายทุนจีน พ่อค้าแม่ค้า ครูอาจารย์ ฯลฯ แต่สิ่งที่จะบ่งชี้ว่าชาวจีนคนไหนเป็นชาวจีนอพยพใหม่นั้นมิใช่ลักษณะการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมที่ดำเนินแต่เป็นลักษณะของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานโดยพิจารณาจากกรอบระยะเวลา หากมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยระยะยาวหรือถาวรไม่ว่าด้วยเหตุผลใดจะถือว่าเป็นชาวจีนอพยพใหม่ อาทิเช่นตัวหาอยู่ไทยมาหลายสิบปี กระทั่งมีการเปลี่ยนสัญชาติ เช่นนี้จึงจัดว่าเป็นชาวจีนอพยพใหม่ แต่หากการเดินทางมาอยู่อาศัยในไทยเพียงชั่วคราวอย่างนักศึกษาจีน นักท่องเที่ยวจีน หรือนักลงทุนจีนที่อยู่อาศัยในจีนเป็นหลัก เช่นนี้จะไม่ถูกจัดเป็นชาวจีนอพยพใหม่ (กุลนรี นุกิจรังสรรค์, 2024)

ชาวจีนอพยพใหม่ส่วนใหญ่เลือกอพยพมาไทยด้วยเห็นว่าไทยเป็นประเทศที่มีความเจริญอยู่ในระดับหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะไม่เทียบเท่าประเทศทางซีกโลกตะวันตกหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ก็ถือว่ามีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียน อีกทั้งยังมีโอกาสเติบโตทาง

เศรษฐกิจ กล่าวคือมีโอกาสในการประกอบอาชีพ ลงทุน ดำเนินธุรกิจต่างๆ ชาวจีนอพยพใหม่ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย อาทิ

“นักลงทุน” เช่น การจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดเล็ก กลาง และใหญ่

“ค้าขาย” โดยการเปิดกิจการธุรกิจต่างๆ เช่น ร้านค้าปลีก-ส่ง ร้านอาหาร ลักษณะกิจการที่โดดเด่นของชาวจีนอพยพใหม่สามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ คือ 1) จำหน่ายสินค้าของไทยเพื่อคนจีน เช่น เครื่องสำอาง หมอนยางพารา เครื่องหนัง ฯลฯ 2) จำหน่ายสินค้านำเข้าจากจีนเพื่อคนไทย เช่น เครื่องนอน ผ้า màn เครื่องใช้ไฟฟ้า ของใช้จิปาละ ฯลฯ และ 3) จำหน่ายสินค้านำเข้าจากจีนเพื่อคนจีนในไทย เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค วัตถุดิบในการปรุงอาหาร ฯลฯ

“เปิดบริษัท” เช่น บริษัทนำเข้า-ส่งออกสินค้าไทย-จีน บริษัทขนส่งระหว่างประเทศ หรือธุรกิจการค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับไทย-จีน

“สอนภาษาจีน” มีชาวจีนอพยพใหม่จำนวนมากประกอบอาชีพเป็นครู-อาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน และยังมีบางส่วนเปิดธุรกิจโรงเรียนหรือสถาบันสอนภาษาเป็นของตนเอง

“ติดตามคู่สมรส” มีชาวจีนจำนวนไม่น้อยอพยพมาไทยเพราะติดตามคู่สมรสชาวไทยมา โดยเลือกที่จะมาปักหลักตั้งถิ่นฐานในไทยด้วยเห็นว่ามีวิถีชีวิตที่สบาย มีโอกาสทำมาหากินมากกว่าอยู่จีน

“ติดตามลูก” ชาวจีนที่อพยพมาเพื่อติดตามลูกหลานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่วนใหญ่นิยมส่งลูกหลานมาเรียนในโรงเรียนนานาชาติในไทย (โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต) เนื่องจากค่าเล่าเรียนและค่าครองชีพในไทยไม่สูงมาก ชาวจีนที่อพยพมาเพื่อติดตามลูกหลานมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการในภาษาจีนว่า “เผยตุ๋ มาม๊ะ” หรือ “เผยตุ๋ ฟู่หมู่” อย่างไรก็ดี รศ.วรศักดิ์ มหัทธโนบล ได้ให้นิยามของชาวจีนกลุ่มนี้เป็นภาษาไทยว่า “ผู้ปกครองที่เป็นเพื่อนเรียน”

“เกษียณอายุ” การวางแผนเกษียณอายุและใช้ชีวิตหลังเกษียณภายในไทยเริ่มมีปรากฏให้เห็นชัดมากขึ้นในช่วงระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจังหวัดเล็กๆ มีธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างดี วิถีชีวิตเรียบง่าย มีความพัฒนาจัดอยู่ในระดับกลาง ประชากรอาศัยอยู่อย่างไม่แออัดจนเกินไป มีสถานพยาบาลรองรับ ขณะที่ไทยเองก็มีการออกวีซ่าเกษียณอายุ (Non-O) ให้แก่ชาวต่างชาติโดยมีข้อจำกัดที่ไม่ยุ่งยากจึงมีชาวจีนย้ายถิ่นฐานเข้ามาเพิ่มขึ้นเพื่อการนี้ ระยะหลังจึงเริ่มมีนายทุนจีนเข้ามาลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ (คอนโด) เพื่อรองรับผู้สูงอายุชาวจีนที่ต้องการมาใช้ชีวิตบั้นปลายในไทยด้วย

ที่กล่าวมาเป็นเพียงตัวอย่างอาชีพของชาวจีนอพยพใหม่เท่านั้น ยังมีอาชีพอื่นๆ อีกที่ผู้เขียนยังมิได้กล่าวถึง ในจำนวนนี้มีจำนวนมากที่ประกอบอาชีพโดยผิดกฎหมาย อาทิ ไม่มีใบอนุญาตทำงาน ใช้วีซ่าเข้าเมืองผิดประเภท อยู่เกินกำหนดวีซ่า (overstay) เป็นต้น ผู้เขียนพบว่าชาวจีนอพยพใหม่จำนวนมากเข้าประเทศไทยมาด้วยวีซ่าท่องเที่ยวเพื่อหางาน บางรายไปสมัครเรียนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่ออาศัยวีซ่านักเรียนในการอยู่ไทย นอกจากนี้ยังมีชาวจีนจำนวนมากไม่ได้มีงานประจำแต่ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ทั่วไป เช่น รับแปลเอกสาร รับพาเที่ยว รับหิ้ว (pre-order) สินค้าไทย-จีน เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าลักษณะการประกอบอาชีพของชาวจีนอพยพใหม่นั้นมักจะเกี่ยวพันกับชาวจีนด้วยกัน หรือเกี่ยวพันกับประเทศแม่ของตน เช่น การค้าขาย หากไม่จำหน่ายสินค้าของจีนก็เป็นการจำหน่ายให้กับคนจีน หากทำธุรกิจมักเป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับจีนหรือเพื่อรองรับชาวจีน เช่น ธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อนักท่องเที่ยวจีน ร้านอาหารจีน สอนภาษาจีน เป็นต้น อย่างกรณีของตู้ห่าวที่โดนจับก็เนื่องมาจากการเปิดฝัวจินหลังยานยานาวา ซึ่งเป็นฝัวจินที่ต้อนรับเฉพาะลูกค้าชาวจีนเท่านั้น ขณะที่บริษัทนำเที่ยวของตู้ห่าวที่ถูกต้องก็เป็นบริษัทนำเที่ยวครบวงจรที่รับเฉพาะกรุ๊ปทัวร์จีนเช่นเดียวกัน

จากชุดข้อมูลที่ได้กล่าวไปในข้างต้นจะเห็นได้ว่าการอพยพของชาวจีนในไทยมีหลายรุ่น ตั้งแต่รุ่นที่อพยพเข้ามาค้าขาย ไปจนถึงชาวจีนอพยพใหม่ที่อพยพออกนอกประเทศหลังจีนเปิดประเทศ และบางส่วนก็มีการปักหลักตั้งถิ่นฐานในประเทศปลายทางอย่างถาวรหรือกึ่งถาวร ทั้งนี้งานวิชาการส่วนมากจะเน้นศึกษาไปที่ชาวจีนอพยพใหม่ในช่วงก่อนโควิด ซึ่งจากชุดข้อมูลจะเห็นได้ว่าชาวจีนอพยพใหม่ได้เข้ามาด้วยจุดประสงค์ที่หลากหลาย ทั้งในด้านธุรกิจ การลงหลักปักฐาน และการศึกษา ซึ่งการเคลื่อนตัวของประชากรดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อไทยในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม การศึกษาการอพยพใหม่ของคนจีนในช่วงหลังโควิดยังคงมีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากจำนวนคนจีนที่อพยพเข้ามาลดน้อยลง ทว่าจากการคาดการณ์ของ.....ยังคงมีคนจีนจำนวนมากที่ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของการศึกษาและจะเป็นเครือข่ายสำคัญในการดึงดูดให้เกิดคลื่นการอพยพของคนจีนในพื้นที่ของการศึกษาจะมีการสะสมเพิ่มขึ้นจากต่อเนื่องภายหลังจากที่มีการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจในประเทศจีนหลังช่วงโควิด ซึ่ง ผู้วิจัยจะขออธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวผ่านทฤษฎีการย้ายถิ่นในส่วนต่อไป

บทที่ 3

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นระหว่างประเทศทั้งหมด 5 แนวคิด จากนั้นจะได้นำเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่นในคำนิยามใหม่ และกรอบคิดในการวิจัย ตามลำดับ โดยผู้วิจัย ได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ ได้แก่ ทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานและการอพยพ กฎแห่งการอพยพย้ายถิ่น (Law of Migration) กระบวนการเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน ทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่น (E.S.Lee's Theory of Migration) ทฤษฎีการย้ายถิ่นที่ได้รับการนิยามใหม่ และแนวคิดผลกระทบของการอพยพและย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ดังรายละเอียด

3.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ

3.1.1 ทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานและการอพยพ

Ernest George Ravenstein (1889) ได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุเริ่มต้น และทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพ (Law of Migration) เพื่ออธิบายถึงสาเหตุของการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานว่าการอพยพของประชากรโดยจำแนกลักษณะของการอพยพเป็น 5 ลักษณะคือ

การอพยพแบบดั้งเดิม (Primitive Migration) เป็นการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานแบบในอดีต เป็นการย้ายถิ่นที่อยู่จากเดิมเพื่อการดำรงชีวิตรอด หรือเช่นเดียวกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่

การอพยพย้ายถิ่นโดยถูกบังคับ (Forced Migration) เป็นการย้ายถิ่นโดยถูกบังคับอาจจะ ถูกบังคับโดยรัฐบาลหรือผู้มีอิทธิพล

การอพยพโดยถูกบีบบังคับ (Implied Migration) เป็นการบีบบังคับ กดดัน หรือการกระตุ้นให้อพยพ โดยอย่างไรก็ตามผู้ถูกบีบบังคับยังคงมีสิทธิในการตัดสินใจ

การอพยพโดยเสรี (Free Migration) เป็นการอพยพย้ายถิ่นฐานของปัจเจกชนโดยการตัดสินใจอย่างเสรี ทั้งนี้อาจจะเกิดจากแรงจูงใจจากภายนอก เช่น โดยรายได้ หรือการแสวงหาอาชีพที่ดีกว่า หรือเพื่อการท่องเที่ยวผจญภัย การอพยพโดยเสรีนั้นนำไปสู่การอพยพลักษณะที่ 5

การอพยพแบบจำนวนมาก (Mass Migration) เป็นการอพยพอันสืบเนื่องมาจากการอพยพโดยเสรี ซึ่ง ย้ายถิ่นที่อยู่เข้าไปบุกเบิกในถิ่นที่อยู่หรือสภาพแวดล้อมใหม่ สร้างแรงจูงใจแก่ประชากรหมู่มาให้อพยพย้ายถิ่นฐานตาม

โดยการอพยพย้ายถิ่นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ทั่วไปในทุกประเทศ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคม การอพยพก็ล้วนแล้วแต่มีสาเหตุแตกต่างกัน ลักษณะการอพยพก็แตกต่างกัน เช่นเดียวกัน เช่น การอพยพแบบชั่วคราว การอพยพหนีภัยธรรมชาติ อพยพไปทำงาน การอพยพเพื่อการศึกษา เป็นต้น การอพยพมีทั้งอพยพแบบ หรืออพยพข้ามประเทศและอพยพภายในประเทศ หรืออพยพโดย ความสมัครใจและไม่สมัครใจ

3.1.2 กฎแห่งการอพยพย้ายถิ่น (Law of Migration)

นอกจากนี้กฎแห่งการอพยพย้ายถิ่นฐาน (Law of Migration) ยังเป็นรากฐานและจุดเริ่มต้นในการพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพของ Ravenstein ที่ต่อมาถูกนำมาใช้อธิบายการย้ายถิ่นฐานจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง หรือการย้ายถิ่นฐานข้ามชาติ โดย Ravenstein ได้ อธิบายการอพยพย้ายถิ่นไว้ดังนี้

- 1) การย้ายถิ่นและระยะทาง ประชากรส่วนใหญ่มักจะอพยพในระยะทางใกล้ โดยขั้นตอนของการอพยพหรือการย้ายถิ่น การย้ายถิ่นที่อยู่ของประชากรทำให้เกิด “ คลื่นการอพยพ (Current of Migration)” ไปสู่ศูนย์กลางด้านการค้าและอุตสาหกรรม ที่นำไปสู่การมีประชากรหนาแน่นขึ้นอย่างรวดเร็วแรงจูงใจด้านเศรษฐกิจ ที่มีกฎหมายกีดกัน ภาษีสูง สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ไม่ดี โดยมักจะเป็นสาเหตุผลักดันให้คนอพยพไปสู่พื้นที่ที่ดีกว่า แนวโน้มของผู้ที่มีชีวิตในชนบทจะมีการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่ใช้ชีวิตในเมือง
- 2) จำนวนการย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี หมายถึง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการจะมีส่วนทำให้เกิดการย้ายถิ่นปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการย้ายถิ่น โดยสามารถอธิบายสาเหตุของการย้ายถิ่นว่า สาเหตุสำคัญ ที่ทำให้คนทำการย้ายถิ่น ก็คือเหตุผลทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมทั้งการทำมาหากิน การหางานทำ หรือการเพิ่มรายได้ การย้ายถิ่นกับลักษณะทางเพศของผู้ย้ายถิ่นฐาน โดยใช้หลักความเป็นชายหรือหญิง อธิบายผลต่อการย้ายถิ่น โดยกล่าวว่า การย้ายถิ่นของเพศหญิงจะเป็นการย้ายถิ่นในระยะทางสั้น ๆ และเพศชายจะย้ายถิ่นในระยะทางที่ยาวกว่า โดยอธิบายผ่านเงื่อนไขทางสังคมในอดีต

3.1.3 กระบวนการเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน

นอกจากนี้ Ravenstein ได้ศึกษากระบวนการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานที่เกิดขึ้น โดยใช้ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูด (Push-pull Hypothesis) มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยอาศัยสมมติฐานที่ว่า การย้ายถิ่นฐานจะเกิดจากปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูด ซึ่งปัจจัยผลักดัน หมายถึง ปัจจัยกดดันที่ทำให้ บุคคลตัดสินใจย้ายถิ่นฐานออกจากที่อยู่เดิม ส่วนปัจจัยดึงดูด คือ ปัจจัยที่ชักนำ หรือดึงดูดบุคคลให้เข้าสู่ประเทศเป้าหมาย โดยการศึกษาพบว่าสาเหตุที่ประชากรย้ายถิ่นฐานจากปัจจัยผลักดันในประเทศต้นทาง มากกว่า ปัจจัยดึงดูดในประเทศเป้าหมาย โดยที่กระบวนการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานจะเป็นการโยกย้ายในระยะทางสั้นภายในช่วงแรกและถูกดึงเข้าสู่ตัวเมืองอย่างรวดเร็ว ปริมาณการเคลื่อนย้ายจะหมดไป เมื่อการขยายตัวของความเป็นเมืองได้แผ่กว้างออกไปครอบคลุมพื้นที่ชนบทนั้น (วิชชุกาญจน์ พาโนมัย, 2556).

3.1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่น (E.S.Lee's Theory of Migration)

Everett Lee (1966: 47-57) ได้สร้างทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐาน (E.S.Lee's Theory of Migration) ขึ้นจากการวิเคราะห์ถึงขนาด (Volume) และกระแส (Stream) การไหลทวนกระแส (Counter stream) ของการย้ายถิ่นฐาน ได้ให้คำนิยามต่อ “การย้ายถิ่น” ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างถาวร หรือกึ่งถาวร ซึ่งไม่ว่าจะเป็นในลักษณะทิศทางใด การเคลื่อนไหวใด ๆ ที่เกี่ยวกับการย้ายถิ่นจะเกี่ยวข้องกับจุดเริ่มต้น (Origin) จุดปลายทาง (Destination) และ อุปสรรคต่างๆ ที่กั้นขวางอยู่ระหว่างต้นทางกับปลายทาง (An Intervening sets of obstacles)

จากข้อเสนอด้านกรอบการวิเคราะห์การย้ายถิ่นว่าการย้ายถิ่นทุกครั้งเกี่ยวข้องกับปัจจัยจากทั้งประเทศต้นทางและประเทศเป้าหมาย โดยมีทั้งปัจจัยที่ผลักดันให้คนออกจากประเทศต้นทางและปัจจัยที่ดึงดูดให้พวกเขาอยากอยู่ต่อหรือย้ายไปประเทศใหม่ นอกจากนี้ ยังมีอุปสรรคระหว่างการย้ายถิ่น เช่น ระยะทาง กฎหมาย ความยากลำบากในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายทั้งที่เป็นเงินและไม่ใช่งเงิน นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการย้ายถิ่น ทั้งปัจจัยที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรค เช่น นิสัย ความรู้สึกส่วนตัว บุคลิกภาพ เป็นต้น

ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันและส่งผลกระทบต่อประชากรไม่เท่ากัน เช่น ในประเทศต้นทางที่มีปัจจัยผลักดันเท่ากัน บางคนอาจทนอยู่ได้ แต่บางคนอาจรับรู้และตอบสนองต่อปัจจัยเหล่านั้นมากกว่า ในขณะที่เดียวกัน ปัจจัยดึงดูดจากประเทศเป้าหมายก็ไม่ได้ดึงดูดทุกคนให้ย้ายเข้าไป บางคนอาจรับรู้และตอบสนองต่อปัจจัยเหล่านั้นได้เร็วกว่าหรือดีกว่าคนอื่น ทำให้เกิดการย้ายถิ่น การที่คนตอบสนองต่อปัจจัยผลักดันและดึงดูดต่างกัน ทำให้

การย้ายถิ่นเป็นกระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่นเอง มีเพียงบางคนเท่านั้นที่ย้ายถิ่น และคนอื่นยังคงอยู่ในที่เดิมจากกรอบการวิเคราะห์การย้ายถิ่นของ Everett Lee จึงสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ โดยสามารถสรุปได้ว่า การตัดสินใจย้ายถิ่นออกไปจากประเทศใดพื้นที่หนึ่งนั้น ถูกกำหนดด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่

ปัจจัยเชิงลบในประเทศต้นทางเดิม โดยมูลเหตุอาจเกิดจากสภาพความเป็นอยู่แร้นแค้น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยและขาดโอกาสในการทำงาน เป็นต้น

ปัจจัยบวกในประเทศปลายทาง ซึ่งแรงดึงดูดของปัจจัยบวกอาจมาจากโอกาสในการทำงาน รายได้ที่สูงกว่า ความสะดวกสบาย ความเป็นอยู่ การมีเครือข่ายปลายทางที่สามารถช่วยเหลือได้ เป็นต้น

ปัจจัยส่วนบุคคล ที่ไม่เหมือนกันและมีผลต่อการตัดสินใจ เช่น ขนาดครอบครัว การรับทราบข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

อุปสรรคแทรก ที่กลายเป็นอุปสรรคต่อการย้ายถิ่นฐาน เช่น ระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เป็นต้น

Michael P. Todaro (1969) ได้เสนอข้อบกพร่องของทฤษฎีปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูด จากการละเลยการพิจารณาระดับชั้นของกลุ่มในสังคม

แนวคิดทฤษฎีเหล่านี้เหมาะสำหรับการอธิบายพฤติกรรมการเคลื่อนย้ายในสังคมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากมีการพัฒนาอุตสาหกรรมสูงและไม่มีการว่างงานในพื้นที่เป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ในประเทศโลกที่สามหรือประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งภาคเกษตรกรรมยังมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาอุตสาหกรรมยังอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งมีการว่างงานสูง ทำให้แบบจำลองที่อิงตามทฤษฎีเหล่านี้ยากที่จะอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างครบถ้วน

ความพยายามในการอธิบายการเคลื่อนย้ายแรงงานในประเทศโลกที่สาม โดยเฉพาะการเคลื่อนย้ายจากภาคเกษตรกรรมในชนบทเข้าสู่ภาคการผลิตอื่น ๆ ได้มีการศึกษาโดยอาศัยปัญหาพื้นฐานของประเทศเหล่านั้น เช่น การว่างงานในอัตราสูง มาเป็นแนวทางในการอธิบายพฤติกรรม การเคลื่อนย้าย แนวคิดทฤษฎีที่ได้รับความสนใจและเป็นแนวทางในการศึกษาในเวลาต่อมา ได้แก่ ทฤษฎีแรงงานส่วนเกิน (Labor Surplus) และแบบจำลองการเคลื่อนย้ายแรงงานที่พัฒนาโดย Lewis (1954) และ Fei and Ranis (1961) ภายใต้สมมติฐานของระบบเศรษฐกิจทวิลักษณ์ (Dualistic Economy) นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงแบบจำลองการเคลื่อนย้ายแรงงาน โดยยอมรับว่ามีการว่างงานในภาคอุตสาหกรรมในเมือง และใช้ทฤษฎีความแตกต่างของค่าจ้าง (Wage Differential) และค่าคาดประมาณรายได้ (Expected Income) มาอธิบายการเคลื่อนย้ายแรงงาน

ระหว่างภาคเศรษฐกิจ ทฤษฎีเหล่านี้อธิบายว่า แรงงานที่ตัดสินใจเคลื่อนย้ายจะพิจารณาบนพื้นฐานของเหตุผลส่วนตัว โดยคำนวณผลได้ผลเสียของโอกาสทางเศรษฐกิจที่คาดว่าจะได้รับ แม้ว่าจะทราบถึงการว่างงานระดับสูงในภาคเศรษฐกิจของประเทศเป้าหมายก็ตาม ดังนั้น การเคลื่อนย้ายตามทฤษฎีนี้มาจากการตัดสินใจในระดับบุคคลที่พิจารณาจากความคาดหวังในผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งแรงงานแต่ละคนจะมีความเชื่อในความคาดหวังของรายได้ที่แตกต่างกัน

ทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานของ Ravenstein ได้เสนอรูปแบบการย้ายถิ่นฐาน 5 รูปแบบ และ Michael P. Todaro ได้เพิ่มเติมแนวคิดอีก 2 ประการ คือ 1. การย้ายถิ่นฐานจะเพิ่มขึ้นตามความก้าวหน้าทางวิชาการ เช่น การคมนาคม 2. เหตุผลหลักที่ทำให้บุคคลย้ายถิ่นคือความต้องการที่จะปรับปรุงชีวิตตนเองให้ดีขึ้นยังมีปัจจัยหลายอย่างที่ดึงดูดบุคคลให้อยู่ในถิ่นเดิมหรือย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ รวมทั้งปัจจัยที่ผลักดันให้ย้ายออก ปัจจัยเหล่านี้ถูกนิยามแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ความแตกต่างระหว่างประเทศหรือการเปรียบเทียบขึ้นอยู่กับการคาดคะเนของผู้ย้ายถิ่นฐาน กล่าวคือ บุคคลที่คุ้นเคยกับพื้นที่ต้นทางจะสามารถรับรู้และตัดสินใจเกี่ยวกับพื้นที่นั้นได้ดีกว่าพื้นที่ปลายทาง ซึ่งไม่คุ้นเคย ทำให้อาจประมาณข้อดีข้อเสียของพื้นที่ปลายทางผิดพลาดได้ (วิชชุกาญจน์ พาโนมัย, 2556)

3.1.5 แนวคิดผลกระทบของการอพยพและย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ

การย้ายถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่ไม่อาจหยุดยั้งได้ ทั้งนี้ การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศนั้น อาจก่อให้เกิดผลดี ผลเสีย โดยประเทศที่มีลักษณะต่าง ๆ กันก็อาจเกิดผลที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งสามารถวิเคราะห์ถึงผลดีและผลเสียของการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศได้ โดยผลกระทบต่อประเทศที่มีผู้อพยพเข้า การอพยพเข้า นั้นนับเป็นการเพิ่มทุนทรัพยากรมนุษย์ขึ้นในประเทศนั้น อาจมีผลช่วยเร่งและรักษาระดับความเจริญให้กับประเทศปลายทาง ทั้งนี้ยังสร้างความกดดันต่อระดับค่าจ้างให้ต่ำลง อัตราการว่างงานสูงขึ้น รัฐบาลต้องใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคมากขึ้น และอาจทำให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา ผลของการย้ายถิ่นฐานจึงจำเป็นต้องมีการประเมินผลดีและผลเสียเช่นเดียวกับการย้ายถิ่นฐานออก ซึ่งจะสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้ (สุณี ฉัตราคม, 2523)

- 1) ผลจากการเพิ่มขึ้นของทุนมนุษย์ การเพิ่มขึ้นของทุนมนุษย์ในประเทศเป้าหมาย หรือเรียกว่า “Brain Gain” เป็นผลดีอย่างหนึ่งที่ประเทศซึ่งเป็นประเทศปลายทางนั้นได้รับ

ทั้งนี้เนื่องจากทุกสังคมได้ลงทุนใช้ทรัพยากรอย่างมากในการเลี้ยงดู การศึกษาและฝึกฝนประชากรของตนเข้าสู่การเป็นกำลังแรงงาน ดังนั้น ถ้าประเทศหนึ่งรับภาระต้นทุนเหล่านี้ โดยที่ประเทศอื่นเป็นผู้เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ก็ย่อมเป็นผลดีต่อประเทศหลังอย่างชัดเจน ประโยชน์ที่เห็นได้ชัดก็คือ การอพยพเข้าได้ช่วยประเทศผู้รับประหยัลดต้นทุนการผลิตแรงงาน

- 2) ผลต่อความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน คือความสามารถในการปรับตัวของตลาดแรงงานนั้นต่อสภาพเศรษฐกิจไม่ให้เกิดแรงงานขาดแคลนหรือแรงงานล้นตลาดมากเกินไป การย้ายถิ่นฐานเข้าจะมีผลให้ตลาดแรงงานมีความยืดหยุ่นมากขึ้น กล่าวคือ ในช่วงที่เศรษฐกิจมีการขาดแคลนแรงงานอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน การเพิ่มประชากรตามปกติไม่สามารถจะก่อให้เกิดกำลังแรงงานขึ้นได้เพียงพอต่อความต้องการในเวลา นั้น การอพยพเข้ามีส่วนช่วยทำให้เกิดการทดแทนในระบบแรงงานขึ้นได้ นอกจากนี้ในกรณี ที่แรงงานพื้นเมืองไม่มีความคล่องตัวในการเคลื่อนย้ายภายในประเทศ หรือไม่ปรารถนาจะทำงาน ซึ่งทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานขึ้นได้นั้น แรงงานที่ได้จากการอพยพเข้าโดย ปกติจะมีความคล่องตัวมากกว่า และจะเข้าทดแทนได้เป็นอย่างดี ช่วยให้เศรษฐกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ ตัวอย่างในเรื่องเหล่านี้ที่เห็นได้ก็คือ การที่ประเทศอุตสาหกรรมในยุโรป ตะวันตกต่างก็แก้ไขปัญหการขาดแคลนแรงงาน โดยการนำเข้าแรงงานส่วนเกินจากประเทศเพื่อนบ้าน
- 3) ผลต่อระดับค่าจ้างและการว่างงาน การเข้ามาของผู้อพยพ ทำให้เกิดการแข่งขันและเข้าแทนที่แรงงานที่มีอยู่เดิม เป็นผลให้เกิดอัตราที่ต่ำลงในระดับค่าจ้าง และเกิดการว่างงานในอาชีพเฉพาะกลุ่มแรงงานหนัก จากการอพยพของประชากรที่มีศักยภาพ ความรู้ และความชำนาญสูง แรงงานประเภทนี้เป็นที่ต้องการในประเทศที่ขาดแคลน ปัญหาที่สำคัญนั้นจะอยู่ที่การอพยพเข้าของแรงงานที่ไม่มีฝีมือหรือความรู้น้อย โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือมีแนวโน้มไปรวมกลุ่มอยู่ในงานที่ระดับค่าจ้างต่ำ และแข่งขันกับแรงงานท้องถิ่นซึ่งมีระดับค่าจ้างต่ำ และเป็นกลุ่มที่เสียเปรียบที่สุดของแรงงาน อย่างไรก็ตาม การเข้าสู่ตลาดและการแย่งงานนั้น ทำให้แรงงานระดับต่ำสุดของประเทศพยายามปรับปรุงฐานะของตนเองในสังคมให้ดีขึ้น การแข่งขันในตลาดแรงงานก็สามารถพัฒนาขีดความสามารถได้มากขึ้นเช่นกัน

- 4) ผลทางสังคม การอพยพของผู้มีเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ นั้นก่อให้เกิดผลเสียขึ้นในประเทศที่ปลายทางอย่างแน่นอน และทำให้เกิดการกีดกัน หรือการกดขี่อย่างรุนแรงต่อประชากรอพยพนี้ ซึ่งผลต่อมาอาจทำให้เกิดความวุ่นวายภายในประเทศได้ นอกจากนั้นการอพยพนั้นยังทำให้รัฐบาลของประเทศนั้น ต้องมีภาระมากขึ้นในการจัดหาสาธารณูปโภคเพื่อตอบสนองความต้องการที่ขยายตัวขึ้นจากการอพยพเหล่านั้น ซึ่งทำให้ประชากรในท้องถิ่นรู้สึกถึงความไม่พอใจ ทั้งที่ความเป็นจริงนั้น ผู้อพยพเข้าส่วนมากจ่ายภาษีทางตรงและทางอ้อมเช่นเดียวกับคนพื้นเมือง

3.1.6 ทฤษฎีการย้ายถิ่นที่ได้รับการนิยามใหม่

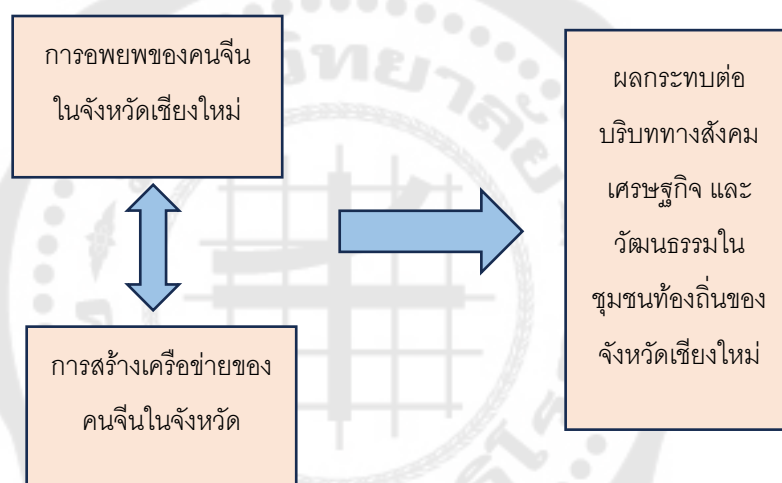
อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีการย้ายถิ่นที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ส่วนใหญ่เป็นทฤษฎีที่ค่อนข้างเก่าทำให้มีนักวิชาการได้พยายามนิยามนิยามการย้ายถิ่นขึ้นมาใหม่ โดยคำว่า “การย้ายถิ่น” ได้รับการนิยามใหม่ในโลกตะวันตกว่าเป็นปัญหาด้านความมั่นคง ดังจะเห็นได้จากการให้คำนิยามคำนี้ของนักวิชาการ เช่น Myron Weiner (1995), Samuel Huntington (1996, 2004) และ Christopher Rudolph (2006) ในขณะที่นักเศรษฐศาสตร์ George Borjas ได้เขียนผลงานชื่อว่า Friends or Strangers (1990) เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของเศรษฐกิจข้ามชาติส่งผลให้เกิดชุมชนข้ามชาติ เนื่องจากคนงานถูกบังคับให้ย้ายจากรัฐหนึ่งไปอีกรัฐหนึ่งเพื่อค้นหางานทำ โดยมักจะทิ้งสมาชิกในครอบครัวไว้ข้างหลัง ชุมชนดังกล่าวสามารถพบได้ทั้งในระดับสูงและต่ำของตลาดแรงงาน เนื่องจากบุคคลต่างๆ ย้ายจากสังคมระดับชาติหนึ่งไปอีกสังคมหนึ่งได้อย่างง่ายดายไม่มากนักน้อย โดยงานของ Rudolph ให้การวิเคราะห์อย่างครอบคลุมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างการย้ายถิ่นและความมั่นคงของชาติ นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีค่าเกี่ยวกับวิธีการที่รัฐชาติจัดการกับความท้าทายในการจัดการการย้ายถิ่นในทางที่สามารถรักษาความมั่นคงของตนได้ ในขณะที่ยังคำนึงถึงความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย ซึ่งเขายังได้กล่าวถึงการพัฒนาของนโยบายการย้ายถิ่นในสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตกตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เขาอธิบายว่านโยบายเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากความกังวลด้านความมั่นคง, ปัญหาเศรษฐกิจ, และปัจจัยทางสังคมและการเมืองต่างๆ อย่างไรก็ตาม หลังจากวันที่ 11 กันยายน 2001 นโยบายการย้ายถิ่นในหลายประเทศในตะวันตกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ Rudolph วิเคราะห์ว่าความรู้สึกอันตรายที่เพิ่มขึ้นจากการก่อการร้ายทำให้มีการควบคุมการย้ายถิ่นที่

เข้มงวดขึ้นและมาตรการที่มุ่งเน้นการสร้าง ความมั่นคงของชาติเพิ่มขึ้น โดยรัฐชาติต้องพยายามหา สมดุลระหว่างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมจากการย้ายถิ่นกับความเสี่ยงและความท้าทายที่ เกิดจากการย้ายถิ่น (Christopher Rudolph, 2006)

นอกจากนี้ ยังมีทฤษฎีการก่อให้เกิดผลสะสม (Cumulative Causation Theory) เกี่ยวกับการย้ายถิ่นของ Douglas S. Massey เพื่อนร่วมงานของเขา ได้แก่ Joaquín Arango, Graeme Hugo, Ali Kouaouci, Adela Pellegrino และ J. Edward Taylor ที่ได้อธิบายทฤษฎีนี้ในงาน เกี่ยวกับการย้ายถิ่นระหว่างประเทศในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ในผลงานที่ชื่อว่า "Theories of International Migration: A Review and Appraisal" ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร Population and Development Review ในปี 1993 Massey และเพื่อนร่วมงานของเขาได้กล่าวถึงว่าการย้ายถิ่นว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างทวีคูณ และเนื่องมาจากกลไกการตอบสนองต่าง ๆ แนวคิดเรื่องการ ก่อให้เกิดผลสะสมนี้ชี้ให้เห็นว่าการย้ายถิ่นแต่ละครั้งมีผลต่อบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรมในทั้งชุมชนที่ส่งออกและชุมชนที่รับเข้า ทำให้การย้ายถิ่นครั้งถัดไปมีแนวโน้มเกิดขึ้น มากขึ้นและเริ่มกระบวนการที่สนับสนุนการย้ายถิ่นต่อเนื่อง ทฤษฎีนี้จึงเสนอว่ารูปแบบการย้ายถิ่น สามารถสร้างเครือข่ายและระบบสนับสนุนที่ลดต้นทุนและความเสี่ยงของการย้ายถิ่นครั้งต่อ ๆ ไป อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทฤษฎีนี้ถือเป็นกรอบความคิดที่สำคัญในการทำความเข้าใจถึงพลวัตรของย้าย ถิ่นที่ก่อตัวขึ้นในพื้นที่หนึ่งๆ (Douglas S. Massey and others, 1993)

3.2 กรอบคิดในการวิจัย

เมื่อพิจารณาทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่นข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะใช้ทฤษฎีการก่อให้เกิดผลสะสม (Cumulative Causation Theory) ของ Douglas S. Massey และคนอื่น ๆ ในการศึกษาคำถามสารนิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนการอพยพของคนจีนใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ส่งผลต่อมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นอย่างไร ซึ่งในทฤษฎีดังกล่าวยังอธิบายถึงการสร้างเครือข่ายจากการเข้ามาของผู้อพยพที่ดึงดูดให้เกิดการอพยพอย่างต่อเนื่องในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ด้วย โดยสามารถแสดงให้เห็นกรอบคิดในการศึกษา ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงความสัมพันธ์และผลกระทบของกลุ่มชาวจีนในจังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 4

คลื่นการอพยพของคนจีนและผลกระทบที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

จากการอพยพของชาวจีนรุ่นใหม่ที่จะมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมากขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และกฎหมาย โดยมีประเด็นที่น่ากังวล คือ อาชญากรรมผิดกฎหมายที่แฝงเข้ามาในรูปแบบนักท่องเที่ยวชาวจีน มัคคุเทศก์ชาวจีน อาจารย์สอนภาษาจีน ซึ่งมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งยังมีชาวกระบวนการทำผิดกฎหมายของชาวจีนมารวมตัวอาศัยอยู่ด้วยกันในประเทศไทย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในประเทศ (Kuhn P, 2008) และจากผลการวิจัยพบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากคลื่นการอพยพของคนจีนนั้นทำให้คนในพื้นที่มีความกังวลหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกังวลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จึงนำไปสู่ข้อเสนอให้ภาครัฐมีนโยบายในการจัดการการอพยพของคนจีนในจังหวัดอย่างเป็นระบบ ในบทนี้จึงจะกล่าวถึง คลื่นการอพยพคนจีนใหม่ในช่วงหลังโควิด และผลกระทบจากการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนรุ่นใหม่ได้เป็นสามด้าน คือ ผลกระทบทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตามลำดับ

4.1 คลื่นการอพยพของคนจีนใหม่ในช่วงหลังโควิด

กล่าวได้ว่าคนจีนเป็นหนึ่งในชุมชนที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเชียงใหม่เป็นจุดหมายปลายทางของนักลงทุนจีนที่ได้รับความนิยมมากที่สุด (Aranya Siriphon and Fanzura Banu, 2021) โดยเฉพาะในแง่ของนักศึกษา นักท่องเที่ยว และนักธุรกิจ ภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ชาวจีนบางส่วนที่เคยอยู่อาศัยหรือเดินทางไปมาระหว่างจีนและเชียงใหม่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตของผู้วิจัยยังคงพบว่ามีคนจีนที่อาศัยในจังหวัดเชียงใหม่อยู่เป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากจำนวนเด็กนักเรียนจีนในโรงเรียนนานาชาติหลายแห่งในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีสัดส่วนนักเรียนจีนมากกว่าร้อยละ 50 จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่

- 1) Prem Tinsulanonda International School (PTIS)
- 2) Lanna International School Thailand (LIST)
- 3) Nakornpayap International School (NIS)
- 4) American Pacific International School (APIS)
- 5) Unity Concord International School (UCIS)

นอกจากนี้ยังพบการลงทุนในธุรกิจประเภทต่าง ๆ ของนักธุรกิจจีน โดยเฉพาะธุรกิจด้านการท่องเที่ยว อสังหาริมทรัพย์ และร้านอาหาร ดังจะเห็นได้จากโรงแรมและหมู่บ้านจัดสรรที่มีผู้ประกอบการจีนเป็นเจ้าของรวมถึงร้านอาหารจีนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภัตตาคารอาหารจีน ร้านบะหมี่ ร้านสุกี้ก๊ากซำบู ฯลฯ โดยปัจจุบันโรงแรมขนาดเล็กไปจนถึงขนาดกลาง และร้านอาหารมากกว่าหนึ่งร้อยแห่งในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกถ่ายโอนไปเป็นของผู้ประกอบการจีนและมีมูลค่าการลงทุนมากกว่าหนึ่งพันล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ, 2567) นักธุรกิจเหล่านี้ได้เข้ามาประกอบธุรกิจและนำครอบครัวเข้ามาอยู่อาศัย ตลอดจนได้ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่หลายแห่งดังที่ได้กล่าวข้างต้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่าคลื่นการอพยพของคนจีนใหม่ในประเทศไทยจะยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการชะลอตัวลงในช่วงโควิด แต่เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักลงทุน และมีระบบโครงสร้างสาธารณูปโภคที่ค่อนข้างพร้อม ตลอดจนค่าครองชีพที่ไม่สูงจนเกินไป ทำให้การอพยพของคนจีนจะยังเกิดขึ้นต่อไปและคาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อสภาวะเศรษฐกิจมีการฟื้นตัวอย่างเต็มที่ ซึ่งกล่าวได้ว่าคลื่นการอพยพของคนจีนใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงหลังโควิดนั้น ยังได้ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนสร้างความกังวลให้กับผู้อยู่อาศัยในจังหวัดเชียงใหม่อย่างมาก

4.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการอพยพของคนจีนใหม่ในประเทศไทย

4.2.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

สำหรับผลกระทบทางเศรษฐกิจ พบว่ามีธุรกิจที่เกิดขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว และการเข้ามาของคนจีนมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวและนักลงทุนชาวจีนในไทยได้ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งบวกและลบอย่างหลากหลาย ชาวจีนที่เข้ามาในไทยทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการบริการ เช่น โรงแรมขนาดเล็ก อพาร์ทเมนต์ ร้านอาหาร นวดสปา และบริษัททัวร์ เพิ่มขึ้น รวมถึงธุรกิจขายสินค้าไทยที่ได้รับความนิยม เช่น หมอนยางพารา ผลไม้ และผลไม้แปรรูป อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ตามมาคือการดัดแปลงที่พักอาศัยให้เป็นโรงแรมโดยไม่แจ้งเสียภาษีและไม่ถูกสุขลักษณะ การจ้างงานคนจีนในธุรกิจเหล่านี้ยังอาจนำไปสู่การชะลอตัวของการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในการลงทุนของกลุ่มทุนจีนที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและการบริการ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจสตาร์ทอัพด้านนวัตกรรม ข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ระบุว่ากลุ่มทุนจีนเป็นทุนต่างชาติอันดับต้นที่เข้ามาลงทุนในธุรกิจ

อสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีนิติบุคคล 52 แห่งที่มีนักธุรกิจสัญชาติจีนถือหุ้น คิดเป็นร้อยละ 52.49 ของการลงทุนทั้งหมด มูลค่าการลงทุนรวมทั้งสิ้นมากกว่า 580 ล้านบาท แม้ว่าในช่วงโควิด-19 จะมีการชะลอตัวของการลงทุนในเชียงใหม่ แต่หลังจากช่วงโควิด-19 นักลงทุนจีนก็ได้ทยอยกลับมาลงทุนอีกครั้ง นอกจากนี้ ชาวจีนรุ่นใหม่บางคนขาดความเข้าใจในข้อกฎหมายของประเทศไทย ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น การประกอบอาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำการใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย การนำเข้าสุราและบุหรี่เกินปริมาณที่กฎหมายรับรอง การดำเนินธุรกิจโดยไม่จดทะเบียน การใช้ชื่อคนไทยในธุรกิจตัวแทนอำพราง การเข้าซื้อรถยนต์โดยไม่ขอใบอนุญาต และการขับรถผิดกฎหมาย ปัญหาการไม่เข้าใจเรื่องประกันภัยรถยนต์ การจำหน่ายสินค้าปลอมและสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ การรวมตัวของชาวจีนทำเรื่องผิดกฎหมาย เช่น ปลอมบัตรเครดิตและหนังสือเดินทาง และการใช้เอกสารปลอม เช่น บัตรประชาชนและใบอนุญาตขับขี่ การจดทะเบียนสมรสระหว่างชาวจีนและชาวไทยเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนวีซ่าติดตามคู่สมรส ซึ่งบางกรณีเป็นการแต่งงานหลอกลวงเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ (ชาดา เตรียมวิทยาและคณะ, 2559)

4.2.2 ผลกระทบทางด้านสังคม

ผลกระทบทางสังคมจากการเข้ามาของชาวจีนมีหลากหลายแง่มุมดังต่อไปนี้ ประการแรก ชาวจีนรุ่นใหม่บางส่วนไม่เข้าใจวัฒนธรรมพื้นฐานของไทย ส่งผลให้เกิดการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ เช่น การกอดจูบของหนุ่มสาว นอกจากนี้ยังพบการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนของร้านอาหารจีนยูนนาน ขณะที่ร้านอาหารไทยและร้านอาหารตามสั่งมีจำนวนลดน้อยลงและราคาอาหารยังสูงขึ้นมากอีกด้วย ในด้านปัญหาอาชญากรรม พบกรณีวิ่งราวทรัพย์ โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กและนักท่องเที่ยวหญิง รวมถึงปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยและชาวจีน ซึ่งในบางกรณีไม่สามารถพูดคุยได้เนื่องจากผู้เสียหายเดินทางกลับประเทศจีนไปแล้ว นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจีนบางรายยังถูกหลอกลวงจากบริษัททัวร์ เช่น กรณีทัวร์ศูนย์เหรียญและทัวร์ติดลบที่ทำให้นักท่องเที่ยวถูกทอดทิ้งระหว่างการท่องเที่ยว (ชาดา เตรียมวิทยาและคณะ, 2559: 24-26)

จากผลการวิจัยพบว่า คนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่มีความกังวลจากคลื่นการอพยพของชาวจีนที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมท้องถิ่นในหลายด้าน ทั้งปัญหาอาชญากรรมที่อาจเพิ่มขึ้น การกลืนวัฒนธรรม การทำลายสภาพแวดล้อม และความแออัดในบางบริเวณ นอกจากนี้ยังมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากข่าวอาชญากรรมในประเทศไทยในปัจจุบันที่มักเกี่ยวข้องกับนักลงทุนชาวจีน โดยเฉพาะธุรกิจผิดกฎหมายต่างๆ เช่น การพนัน

ออนไลน์ แก็งคอลเซ็นเตอร์ และร้านอาหารผิดกฎหมายในจังหวัดเชียงใหม่ที่พบอยู่เป็นจำนวนมาก

4.2.3 ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

จากการสังเกตพบว่ามีครอบครัวคนจีนที่อพยพเข้ามาอาศัยในจังหวัดในลักษณะครอบครัวใหญ่ ประกอบไปด้วยพ่อแม่ลูกปู่ย่าตายายและคนรับใช้อย่างน้อยครอบครัวละ 2-3 คน รวมแล้วครอบครัวหนึ่งจะประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 6-10 คน แต่ละครอบครัวมักส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติที่มีชื่อเสียงของจังหวัด ส่งผลให้สัดส่วนของจำนวนนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติต่าง ๆ มีเด็กนักเรียนจีนร้อยละ 50 ขึ้นไป สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่มีค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ถูกกว่าในประเทศจีนมาก และเชียงใหม่ยังเป็นพื้นที่ที่คนจีนมีความชื่นชอบอยู่แล้ว ทั้งในด้านของความเป็นมิตรของผู้คน ราคาบ้านพร้อมที่ดิน ตลอดจนระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่มีความใกล้เคียงกับเมืองหลวง และค่าครองชีพที่ต่ำกว่ากรุงเทพฯ

นอกจากนี้ การที่มีคนจีนเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมากยังทำให้มีความกังวลว่าการเข้ามาของคนจีนในจังหวัดจะส่งผลกระทบต่ออารักขาทางวัฒนธรรมในอนาคต เนื่องจากชุมชนคนจีนเริ่มมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ตัวอย่างเช่น ในบางพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับโรงเรียนนานาชาติจะมีชุมชนคนจีนที่เข้าไปซื้อสังฆาริมทรัพย์จำพวกบ้านพร้อมที่ดินจำนวนมาก ซึ่งอาจนำไปสู่การปะทะทางวัฒนธรรมกับคนท้องถิ่น อีกทั้งอาจนำไปสู่ปัญหาด้านสังคมอื่น ๆ เช่น อาจมีความแออัดในบางพื้นที่ และอาจนำไปสู่ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้ เนื่องจากคนต่างถิ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ภายในพื้นที่อาจไม่ได้มีความรักในท้องถิ่นเท่ากับผู้ที่มิถุณิลำเนาในพื้นที่ดังกล่าว และอาจกระทำการใดที่ไม่ได้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนในพื้นที่

4.2 การวิเคราะห์ผลกระทบจากการย้ายถิ่นจากทฤษฎี

จากข้อมูลข้างต้น ผลการวิจัยตามกรอบทฤษฎี Cumulative Causation Theory ได้ชี้ให้เห็นว่าการอพยพเข้ามาของคนจีนในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งสะสมอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมาได้ส่งผลให้เกิดความกังวลของคนในพื้นที่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกกังวลใจ เนื่องจากการเข้ามาของนักลงทุนจีนในจังหวัดเชียงใหม่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น เพราะนักธุรกิจจีนมักมี

ลักษณะการทำธุรกิจแบบกินรวบ ดังเช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว ที่มีการใช้บริการบริษัทคนจีน นับตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ผ่านเครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้องของคนจีน โดยมีการนำเข้าทัวร์คนจีนผ่านตัวแทนบริษัทจีน และเมื่อเข้ามาท่องเที่ยวก็จะใช้บริการเฉพาะร้านค้าที่มีเจ้าของเป็นคนจีนเท่านั้น รวมถึงร้านขายของที่ระลึกต่าง ๆ ก็ดำเนินการโดยคนจีน ทำให้ผู้ประกอบการไทยอาจสูญเสียโอกาส ตลอดจนอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในท้องถิ่นให้อ่อนแอลง และเป็นการตัดวงจรการทำธุรกิจของผู้ประกอบการไทย ขณะที่ในด้านสังคมนั้น การเข้ามาของคลื่นการอพยพคนจีนใหม่อาจส่งผลต่อการทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนปัญหาความแออัดของพื้นที่ และการทำลายสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ในด้านวัฒนธรรม ก็อาจนำไปสู่การกลืนวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ หากปล่อยให้มีการอพยพเข้ามาของคนจีนในจำนวนที่มากจนเกินไป โดยแม้ความคิดเห็นส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจะเห็นว่าการเข้ามาของคนจีนจะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น แต่ในระยะยาวหากมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ในลักษณะที่มีการสะสมอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลควรมีนโยบายในการจำกัดการอพยพของคนจีนและควรมีการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อไม่ให้คลื่นการอพยพของคนจีนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น ตลอดจนสภาพสังคม และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าลักษณะการอพยพของคนจีนใหม่จะเน้นไปในด้านธุรกิจและการลงทุน เนื่องจากกฎหมายและระบบเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันมีความเอื้อต่อการลงทุนของชาวจีนเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจัยดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่น Cumulative Causation Theory ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการย้ายถิ่นแต่ละครั้งมีผลต่อบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในทั้งชุมชนที่ส่งออกและชุมชนที่รับเข้า ทำให้การย้ายถิ่นครั้งถัดไปมีแนวโน้มเกิดขึ้นมากขึ้นและเริ่มกระบวนการที่สนับสนุนการย้ายถิ่นต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการย้ายถิ่นฐานของคนจีนที่เข้ามาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ในช่วงที่ผ่านมาที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นในความรู้สึกคนเชียงใหม่ ในบทนี้จึงจะเป็นการสรุปผลการวิจัย และการให้ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ตามลำดับ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการอพยพของคนจีนใหม่เป็นสิ่งที่รัฐไทยควรพึงระวังเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเข้ามาลงทุนของชาวจีนอาจจะมาแย่งพื้นที่การลงทุนของชาวไทยได้ และชาวจีนบางส่วนที่เข้ามาก็ไม่ได้เคารพกฎหมายไทย และยังมีเครือข่ายในการทำธุรกิจแบบครบวงจร และอาจมีช่องว่างทางกฎหมายบางประการที่ทำให้เกิดการก่ออาชญากรรมหรือธุรกิจที่ผิดกฎหมายจำนวนมาก นอกจากนี้ การอพยพเข้ามาของคนที่มีการขยายชุมชนในบางบริเวณของจังหวัดเชียงใหม่อย่างต่อเนื่องยังอาจนำไปสู่ปัญหาการกลืนวัฒนธรรม ความแออัด และการทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้น คลื่นการอพยพในครั้งนี้จึงไม่ได้เป็นห่วงแค่ในมิติของเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงมิติของสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย การที่คนจีนบางส่วนไม่เคารพกฎหมายไทยอาจเอื้อให้มิชชันนารีชาวไทยใช้ปัจจัยนี้เป็นช่องโหว่ในการประกอบธุรกิจผิดกฎหมาย อาทิ ธุรกิจร้านอาหาร ผิดกฎหมาย การเปิดธุรกิจบันเทิงใต้ดิน หรือการให้เช่ารถยนต์ผิดกฎหมาย ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างในอนาคตหากไม่มีการควบคุมที่เหมาะสมจากรัฐบาล ในกรณีที่เราเลวร้ายที่สุด ชาวไทยอาจจะตกงานและไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง และถูกกดค่าแรงจนไม่สามารถยกระดับฐานะของตัวเองให้มั่นคงได้ และการละเลยต่อกฎหมายจะส่งผลให้ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายน้อยลง และจะเพิ่มระดับการก่ออาชญากรรมและจะส่งผลให้สังคมของไทยปลอดภัยน้อยลง

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงในส่วนของประเทศต้นทาง หรือจีนนั้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน เศรษฐกิจของจีนกำลังเกิดปัญหาในภาคอสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์ กล่าวได้ว่าอสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์ราคาไม่เพิ่มขึ้น และอาจจะราคาตกในบางพื้นที่ ทั้งนี้คนจีนส่วนใหญ่ถือครอง อสังหาริมทรัพย์เป็นปริมาณมาก จึงทำให้ชาวจีนบางส่วนรู้สึกไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงิน ส่งผลให้ชาวจีนจำนวนมากเริ่มรัดเข็มขัดและลดปริมาณการบริโภคลง เมื่อมีการบริโภคที่น้อย การ ผลิตก็ลดน้อยลงไปตามลำดับ เมื่อผลิตออกมาเยอะ สินค้าก็เหลือ ชาวจีนจึงจำเป็นที่จะต้องหาที่ ระบายสินค้า หรือที่ลงทุนใหม่นอกประเทศ นอกจากนี้ปัจจุบันรัฐบาลจีนเองก็กำลังทำสงคราม การค้ากับชาติตะวันตก ส่งผลให้ชาวจีนจะไปลงทุนกับชาติตะวันตกเป็นไปได้ยากขึ้น ดังนั้น นักลงทุนจีนจึงเปลี่ยนเป้าหมายมาที่ประเทศที่กำลังพัฒนามากขึ้นกว่าในอดีต นอกจากนี้การ แข่งขันภายในจีนเองก็สูงมาก ส่งผลให้นักลงทุนจีนจำนวนมากหาตลาดในการลงทุนใหม่ และไทย ก็เป็นตลาดที่เหมาะสมกับการลงทุนเป็นอย่างมาก จากทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่นในการนิยาม ใหม่ จะเห็นได้ว่าในส่วนของประเทศปลายทางอย่างไทยนั้น มีความเอื้ออำนวยต่อการลงทุนของ ชาวจีนเป็นอย่างมากทั้งในเรื่องขนาดของตลาด การแข่งขันที่เสรีกว่าของจีนเอง และการที่จังหวัด เชียงใหม่มีคนจีนที่นิยมพาลูกเข้ามาเรียนในโรงเรียนนานาชาติ ยังเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดเครือข่ายคน จีน และนำไปสู่การอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการชะลอตัวลงในช่วงโค วิด แต่ในอนาคตหากเศรษฐกิจจีนมีการฟื้นตัว การอพยพที่เคยเกิดขึ้นอาจกลับมาเพิ่มมากขึ้นอีก ครั้ง นอกจากนี้กฎหมายของไทยยังเอื้อให้กับนักลงทุนชาวจีนเป็นอย่างมากอีกด้วย ลักษณะการ อพยพของคนจีนใหม่จึงสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่นของ Douglas และคนอื่น ๆ ดังที่ ได้กล่าวไปในข้างต้น

5.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในบริบทของจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนมี โครงสร้างระบบสาธารณูปโภคที่ใกล้เคียงกับเมืองหลวงของประเทศ ตลอดจนค่าครองชีพที่ไม่สูง จนเกินไป ทำให้เชียงใหม่เป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญในการดึงดูดให้เกิดเครือข่ายของชุมชน จีนภายในจังหวัดอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ช่วงก่อนโควิด อย่างไรก็ตาม ภายหลังการระบาดของโค วิด แม้ว่าจะมีจำนวนคนจีนที่อพยพเข้ามาในพื้นที่น้อยลง ทว่าครอบครัวคนจีนที่ยังอยู่ก่อนหน้านี้ นั้น ยังคงมีจำนวนมาก ดังสะท้อนจากสัดส่วนนักเรียนจีนในโรงเรียนนานาชาติที่มีชื่อเสียงในจังหวัด ที่ มีมากกว่าร้อยละ 50 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอว่า ภาครัฐควรเร่งศึกษาเพื่อจัดหาแนวทางนโยบายที่ เหมาะสมในการจัดการการอพยพของคนต่างชาติ ซึ่งมีได้หมายถึงคนจีนเท่านั้น ในเขตพื้นที่

จังหวัด เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาอื่นตามมา ทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งหากไม่มีแนวทางในการรองรับ ในอนาคตอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นชุมชนของคนท้องถิ่นและจะทำให้ยากต่อการแก้ไขในลำดับต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรองจันทร์ จันทร์พาทา. (2024). ชาวจีนอพยพใหม่. <http://www.csc.ias.chula.ac.th/wp-content/uploads/2023/03/ชาวจีนอพยพใหม่ในชาวจีน04.pdf> (ออนไลน์).
- กุลนรี นุกิจรังสรรค์. (2022). ชาวจีนอพยพใหม่ในภาคอีสาน: สถานการณ์ แรงจูงใจ และการประกอบอาชีพ. วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 22(2), 57-69.
- กุลนรี นุกิจรังสรรค์. (2024). “ตู้ห่าว” ภาพสะท้อน “ชาวจีนอพยพใหม่” ในไทย, <http://bit.ly/3oR4gQJ> (ออนไลน์).
- ชาดา เจริญวิทยา และคณะ, นักวิจัย (2559). การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนรุ่นใหม่: กรณีศึกษาชุมชนจีนแห่งใหม่: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- นาริรัตน์ปริสุทธวิมลพร. (2546). คนจีนกับการขยายตัวของเมืองบริเวณลุ่มน้ำชี(รายงานผลการวิจัย) กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรพรรณ จันทโรนานนท์, (2559). ชาวจีนในไทยมาจากไหน เปิดประวัติการอพยพยุคแรกเริ่ม ถึงการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม, https://www.silpa-mag.com/history/article_26173 (ออนไลน์).
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2566) <https://waymagazine.org/new-generation-of-overseas-chinese-in-thailand/> (ออนไลน์).
- วิชชุกาญจน์ พาโนมัย. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ใน สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริเพชร ทฤษฎาวดี. (2566). ชาวจีนอพยพใหม่ในภาคกลาง กรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ชลบุรี และระยอง. ศูนย์จีนศึกษา, สถาบันเอเชียศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- สุณี ฉัตราคม. (2523). เศรษฐศาสตร์ แรงงานระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: หอรัตนชัย การพิมพ์.
- สปริงนิวส์ (2567). ชาวจีนโพ้นทะเลเลือกอพยพเข้าไปอยู่ในประเทศไหนมากที่สุด. <https://www.springnews.co.th/news/infographic/848262> (ออนไลน์).
- Duncan, T, Cohen, S. and Thulemark, M. (2013). Lifestyle Mobilities: Intersections of Travel, Leisure and Migration. London: Routledge.

- Kuhn, P. (2008). Chinese among Others: Emigration in Modern Times. Singapore: NUS Press. pp.321–33
- Huntington, Samuel. (1996). The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York: Simon & Schuster.
- Lee, Everett S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*. 3:1. Pp. 47-57.
- Massey S., Douglas and others. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*. 19. 3 : 431-466
- Rudolph, Christopher. (2006). National Security and Immigration: Policy Development in the United States and Western Europe Since 1945. UK: Cambridge University Press.
- Ravenstein, E.G. (1889). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society*: 241-301.
- Todoaro, M. (1969) A Model of Labor Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries. *American Economic Review*, 59.
- Weiner, Myron. (1995). The global migration crisis: challenge to states and to human rights. New York: HarperCollins College Publishers.
- Siriphon, Aranya and Fanzura Banu. (2012). The Nature of Recent Chinese Migration to Thailand. *Perspective*. 128. 168: 1-11.
- Siriphon, Aranya and Li Jiangyu. (2020). Final Report on Chinese Diaspora and Transnational Mobile Practices in Chiang Mai, Thailand. Thailand: Chiang Mai University and Thailand Research Fund.

ประวัติผู้เขียน

